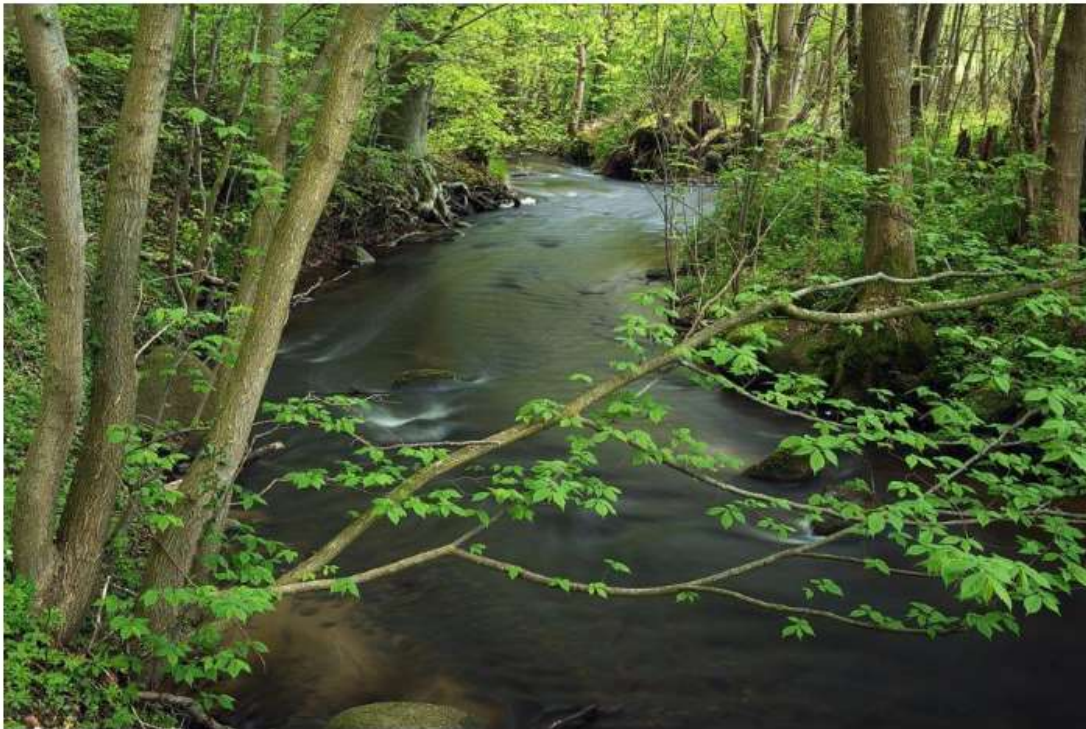

Fredningsforslag i Svendborg kommune

Vejstrup Ådal

Udarbejdet af Danmarks Naturfredningsforening, oktober 2022

Danmarks
Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening • Masnedøgade 20 • 2100 København Ø • Tlf. 39 17 40 00 • dn@dn.dk • www.dn.dk

Dato:
Sagsbehandler: Lena Bau
Kontaktoplysninger: lena@dn.dk tlf.: 3110 9537

Fredningsnævnet for Fyn

Forslag til fredning af Vejstrup Ådal i Svendborg Kommune

Indholdsfortegnelse:

1. Baggrunden for forslaget side x
2. Fredningsforslagets afgrænsning side x
3. Beskrivelse af fredningsområdet side x
 - Landskabsformer og geologi
 - Natur
 - Natura 2000 og bilag IV-arter
 - Kulturspor
 - Offentlighedens adgang
 - Friluftsliv
 - Naturpleje og naturplejeaftaler
 - Naturgenopretning
 - Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser
4. Frednings- og planlægningsmæssige forhold side x
 - Eksisterende fredninger
 - Zonestatus
 - Lokalplaner
 - Kommuneplanforhold
5. Forslag til fredningsbestemmelser side x

Bilag 1: Areal- og lodsejerliste
Bilag 2: Budgetoverslag
Bilag 3: Myndigheders bemærkninger til budgetoverslaget
Bilag 4: DNs bemærkninger til budgethøringen
Bilag 5: Screeningsnotat
Bilag 6: Artslister

Kortbilag:

Kortbilag 1: Fredningskort i 1:xxxx og oversigtskort i 1:25.000
Kortbilag 2: Arealer beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 mv.
Kortbilag 3: Eventuelle andre kort

Forsidefoto: Bert Wiklund

1. Baggrunden for forslaget

Danmarks Naturfredningsforening fremsætter hermed i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33 stk.3, forslag til fredning af Vejstrup Ådal i Svendborg Kommune, i alt 108 ha.

Vejstrup Ådal fra Vejstrup By til Storebæltskysten er et fantastisk naturområde, der i høj grad har undgået kultivering og intensiv udnyttelse. Ådalen leverer ægte østdansk landskabelig skønhed, ikke mindst langs åen med det bugtede forløb, der er friholdt for tekniske anlæg. Ådalen er en dyb kløft i landskabet med overvejende løvskov op ad skrænter og åbne græssede naturarealer indimellem. I dalbunden findes på den nedre del veludviklede elle/askesumpe.

De skovbevoksede skrænter og den megen bevoksning i dalbunden indrammer ådalen og giver den et lukket præg, hvilket især i sommerhalvåret skaber en eventyrlig stemning omkring selve vandløbet.

Vejstrup Ådal som landskabselement er markant fordi dets smalle og dybtskårne form med de stejle skovbevoksede dalsider afgrænser et smalt og lukket rum, der fra det omgivende landskab opleves som et tydeligt grønt strøg i et område, der ellers er domineret af dyrkede arealer.

Af gamle botaniske skrifter fremgår det klart, at ådalen har været helt eventyrlig for 150 år siden med alle kærtyper, overdrev, syd- og nordeksponeret skov, krat og vandplantesamfund i åen. Bland andet skrives der i Svendborg Avis den 4. august 1931 i en ekskursionsberetning om Vejstrup Aadal: "Vel ligger Vejstrupaadalen hen i fredfyldt tilstand og tilsyneladende ret uberørt, sandsynligvis fordi den ikke kan bruges til noget. Men så meget mere grund er der til, at man snarest mulig søger at få strækningen Vejstrup-Svendborgvejen til havet fredet ved lov. Ud fra geologiske, zoologiske og æstetiske synspunkter bør den skønhedsprægede natur være selvskevet til at blive bevaret for efterkommerne".

Gennem de senere år er der givet dispensationer fra åbeskyttelseslinjen til plantning af frugtplantager og der er etableret områder med juletræer, hvilket ændrer landskabets ellers karakteristiske uberørthed.

Ådalens mosaik af forskellige naturtyper som skov, moser, enge og overdrev, giver grundlag for høj biologisk diversitet, men naturværdierne trues af flere faktorer, som foruden etableringen af frugtplantager, bl.a. er skovdrift og tilgroning på grund af manglende pleje, hvilket har medført, at en række arter, der tidligere er registreret i ådalen, er forsvundet.

På trods af den hidtidige relative ekstensive skovdrift i området, er der ingen beskyttelse mod fældning af træer, rydning af underskov og krat eller mod udtag af dødt ved. Skov med træer i mange aldersklasser og med tæt underskov af buske og urter er desuden en forudsætning for, at et område er egnet som levested for den strengt beskyttede hasselmus, der findes i ådalen. Samtidig er en række af de lysåbne naturområder truet af tilgroning på grund af manglende målrettet pleje. Kun en fredning kan sikre naturværdierne på lang sigt, og at der sker en naturmæssig hensigtsmæssig drift, også efter ejerskifter.

Fredningen skal sikre, at ådalen med sin mosaik af skov og lysåbne naturtyper bevares for eftertiden, og at der skabes grundlag for at øge naturværdierne. Store sammenhængende naturområder er afgørende for at sikre robuste naturområder, der forebygger isolering af bestande af dyr og planter. Samtidig skal fredningen sikre de landskabelige værdier ved at friholde ådalen for byggeri og andre landskabsforstyrrende elementer. Derudover skal fredningen fastholde og forbedre offentlighedens adgang til området således, at det bliver muligt at vandre gennem hele ådalen, fra Vejstrup til Storebælt, og ikke som nu, hvor der kun er tinglyst offentlig adgang på en del af strækningen ud til kysten.

2. Fredningsforslagets afgrænsning

Fredningsområdet strækker sig fra Vejstrup øst for Nyborgvej og ud til Storebælts kyst. Mod nord følger fredningsområdet åbeskyttelseslinjen med undtagelse af eksisterende bygninger beliggende på matr.nr. 24a Vejstrup By, Vejstrup, der er udeladt af fredningsforslaget.

Mod syd følger afgrænsningen som udgangspunkt åbeskyttelseslinjen, men hvor beskyttede naturområder (naturbeskyttelseslovens § 3) strækker sig længere mod syd end åbeskyttelseslinjen, følger afgrænsningen naturområdernes afgrænsning. Derudover er der inddraget et område i den vestligste del, som strækker sig mod syd, således, at et sideløb til Vejstrup Å med dets omkringliggende naturarealer samt et mellemliggende dyrket areal indgår i fredningsforslaget. Eksisterende bygninger på ejendommene matr.nre. 22a, 16a og 5a Ø. Åby By, Skårup er udeladt af fredningsforslaget.

Fredningsforslagets afgrænsning tager udgangspunkt i åbeskyttelseslinjen frem for det i kommuneplanen udpegede "bevaringsværdige landskab", for ikke at skabe en ny administrativ grænse, der i praksis er svær at erkende i landskabet (landskabsudpegningen følger ikke matrikelskel). Af hensyn til oplevelsen af landskabet er det dyrkede areal langs Nyborgvej dog taget med i fredningsforslagets afgrænsning således, at ådalen fortsat vil fremstå som et markant landskabselement set fra vest.

Der er 18 ejendomme med i alt 18 ejere.

Fredningsforslagets afgrænsning fremgår af kortbilag 1.

3. Beskrivelse af fredningsområdet

Landskabsformer og geologi

Vejstrup Ådal er en del af det Østfynske Dallandskab, der er et bølget morænelandskab mellem Svendborg og Hesselager. Morænelandskabet skæres igennem af smalle dale, bl.a. Vejstrup Ådal. Landskabet er skabt af is og smeltevand i den sidste istid, og dalene er tunneldale, som smeltevand dannede inde under isen. De er bevaret fordi de var fyldt op med dødis, da Bælthavisen gled hen over området og gav landskabet sin endelige form.

Mens de øverste jordlag overvejende består af moræneler, aflejret under flere isfremstød under sidste istid, Weichsel, findes der i området også aflejringer af "det hvide sand", der blev aflejret i søer og som flyvesand under samme istid. I selve ådalen er der ferskvandsaflejringer, som er afsat siden sidste istid.

På skyggekart er det tydeligt at se landskabsformerne, og at Vejstrup Ådal er en smal ådal med stejle skrænter, især på den nordlige side © Kortviseren.dk.

En malende beskrivelse af ådalen fra Svendborg Amt 1932 giver indtryk af den landskabelige skønhed og høje naturrigdom, som i høj grad kan overføres til nuværende tilstande:

Vejstrup Aadal.^{*)}

Svendborg Amt 1932

Af Stud. mag. Chr. B. Graversen.

112

CHR. B. GRAVERSEN

Den Del af Vejstrupaadalen, der i Dag skal passeres er med Hensyn til Naturforhold saa egenartet, at alle ens Begreber om dansk Aakarakter ganske omkalfatres. Naar vi forestiller os et dansk Aalandskab, ser vi i Almindelighed for os — naar vi undertager vore Klippeøer — et større eller mindre Vandløb, der slynger sig Vej gennem grønne Enge — kantet af Tagrør og Siv — og blidt — uden Brusen eller stærke Strømhvirvler — glider ud i Havet. Vejstrup Aa er paa vor Strækning derimod en ilter lille Bæk, der har skaaret sig et markeret Leje ned gennem en Dal, med et Aaløb fuldt af store Sten, til Tider fossende og skummende som en Elv, til andre Tider dog ogsaa fredeligt rindende med en munter Lyd, naar Vandet brydes af Stenene. De stejle Bakkehæld og Brinker ned mod Aaen frembyder et Syn af storslaaet Skønhed og fremviser en Vegetation af en Fylde, Rigdom og Ejendommelighed i Artssammensætning, der virker ganske betagende. Paa en Del af Strækningen er Skraaningerne beklædt

med Bøgeskov, paa andre Dele derimod bevokset med et tæt, filtret Krat, hvor mange af vore smukkeste Urter og Bregner klyngevis udgør Detaljerne i Landsskabet og vokser med en Frødhed, som kan føres tilbage til Vandtilførselen fra de mange Smaabække, der furer Skrænterne, til den kalkrige Jordbund og Solens yppende Virksomhed paa de mod Syd vendende Skraaninger. Det er saaledes, at Antallet af Blomsterplanter i Aaen og dens nærmeste Omgivelser udgør ca. Halvdelen af hele Danmarks, og af blomsterløse Planter er Antallet mindst dobbelt saa stort.

*) Her efter „Svendborg Avis“ 4. Aug. 1931.

8

Beskrivelsen af ådalen i 1931 vidner om store landskabelige og naturmæssige værdier.

Vejstrup Ådal, på den strækning der indgår i fredningsforslaget, er friholdt for tekniske anlæg, og der er få bygninger i og omkring ådalen. Ådalen og det omgivende landskabs skønhed og værdi er anerkendt i Svendborg Kommunes kommuneplan 2021-2033, hvor fredningsområdet øst for Vejstrup, på baggrund af en landskabskarakteranalyse, er beskrevet som særligt karakteristisk, med særlige visuelle oplevelsesmuligheder og i god tilstand hvad angår landskabets karaktergivende elementer. Desuden er fredningsområdet beskrevet som særligt sårbar overfor tiltag, som vil forstyrre landskabets uforstyrrede præg eller dominere terrænen, og som et område, der skal friholdes for arealanvendelse, som vil stride mod områdets naturprægede udtryk.

Alligevel er landskabsværdierne i ådalen under pres fordi der i nyere tid er givet en række dispensationer fra åbeskyttelseslinjen til etablering af frugtplantager, og der er etableret bevoksninger med juletræer eller remiser.

Fredningsforslaget vil sikre og forbedre landskabsværdierne varigt.

Natur

Vejstrup Ådal er en mosaik af skov og lysåbne naturtyper som enge, overdrev og moser, der omkranser vandløbet Vejstrup Å, der har sit udspring ved Brændeskov vest for Vejstrup og som udløber i Storebælt. Vandløbet er ureguleret på sit forløb gennem fredningsområdet, og især på den første del er der stort fald, hvilket på nogle strækninger får vandløbet til at minde om en brusende elv. I henhold til statens Vandområdeplan for 2022-2027 (p.t. i høring) har Vejstrup Å høj økologisk tilstand, hvilket er den tilstand, der sigtes på at opnå for alle overfladevande jf. kravene i EU's vandrammedirektiv. Vandløbet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 om generelt beskyttede naturtyper.

Botanikeren Emil Rostrup (1831-1907), der især blev kendt og anerkendt for bogen "Rostrups flora", var i en årrække lærer på Skaarup Seminarium syd for Vejstrup. I den periode opdagede han, at Vejstrup Ådal var en guldgrube af vild flora og ådalens og skovens særprægede vegetation har han beskrevet i en lille men grundig afhandling.

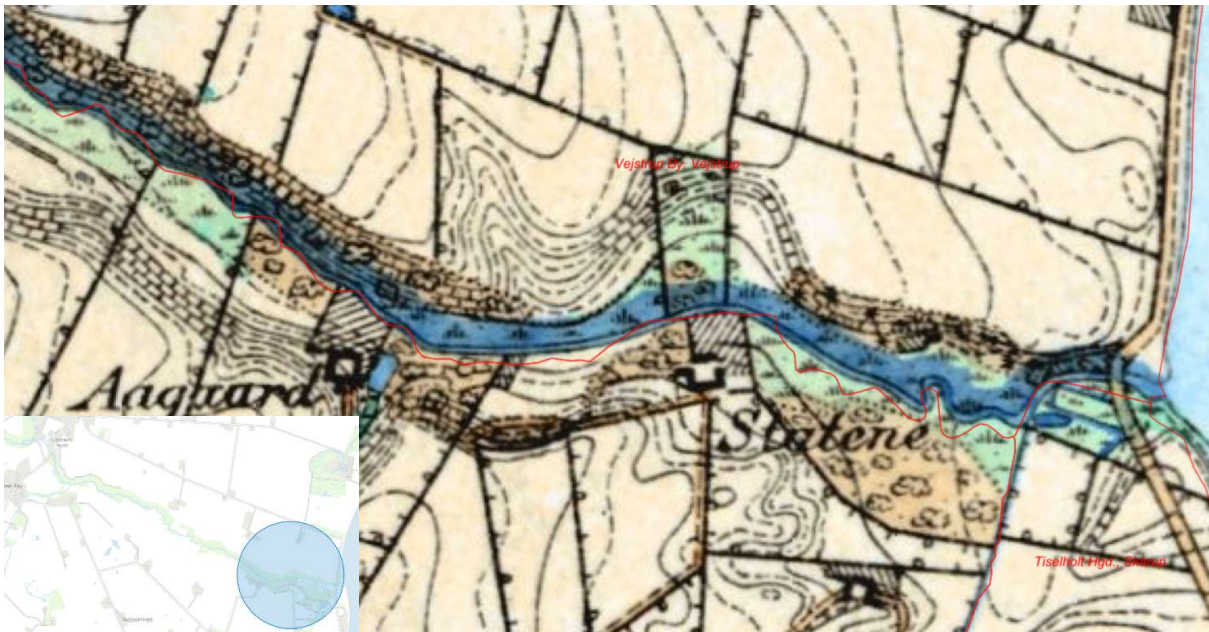
Vejstrup Å, der med sit uregulerede forløb og relative store fald, på visse strækninger minder om en brusende elv (Foto: Leif Bisschop-Larsen)

Skov

Af historiske kort fremgår det, at ådalen, som nu, længe har været en mosaik af skov og lysåbne naturtyper. I dele af fredningsområdet, bl.a. arealerne inden for ejerlavet Vejstrupgård, Vejstrup har skovkontinuiteten på arealerne på skrænterne været relativ lang, i hvert fald tilbage til perioden 1809-1861, og formentlig en hel del længere, jf. Emil Rostrups iagttagelser. Det samme gælder den østlige del af fredningsområdet inden for ejerlavene Tiselholt Hgd., Skårup og Vejstrup By, Vejstrup, hvor de høje målebordsblade (historiske kort) viser en relativ lang skovkontinuitet.

Vejstrupgård, Vejstrup 1809-1861 (kilde: Geodatastyrelsen)

Det fremgår af de høje målebordsblade (1864-1899) at skovene i den østlige del af fredningsområdet har relativ lang kontinuitet, og at ådalen også den gang fremstod som en mosaik af skov og lysåbne naturtyper.

Emil Rostrup udgav en naturhistorisk skildring om Vejstrup Ådal med titlen "En sydfynsk Aa" i Skaarup Seminariums Aarskrift 1878-1879. Af fynske sjældne skovarter nævnes bl.a. Tandrod, Småbladet mildurt, Svovlgul anemone, Aks-rapunsel, Storbloomstret kodriver, Kambregne og Strudsvinge. Af disse arter kan kun Svovlgul anemone findes i ådalen i dag.

Skovene i Vejstrup Ådal domineres af bevoksninger af Bøg, Ask, Ahorn og Rød-el med forekomst af bl.a. Eg, Engriflet hvidtjørn, Alm. Hyld, Alm. Hæg og underskov af især Brombær, Vedbend, Alm. Gedeblad og Hassel. Enkelte steder er der mindre områder med Rødgran og andre steder forekomst af ikke-hjemmehørende nåletræer. Svampesygdommen Asketoptørre er skyld i at mange store Asketræer er væltede, hvilket har skabt lysbrønde, hvor underskov er vokset op. Især på nordsiden af Vejstrup Å er skrænterne stejle, og træerne som vokser her, vil til stadighed være i risiko for at vælte under særlige vejrforhold eller, som det gælder for Asketræerne, hvis de rammes af sygdom. Når de døde træer efterlades til naturlig nedbrydning, bliver der skabt levesteder for en række arter af bl.a. insekter og svampe.

I den østligste del af fredningsområdet er der et mindre skovområde på ca. 3 ha med primært Rød-el og Ask, som tidligere har været anvendt til stævningskov. Henrik Staun (skovrider gennem mere end 50 år og med særlig viden om stævningsskove) har beskrevet stævningsskoven i Vejstrup Ådal som bl.a. "Skoven er særpræget og meget ejendommelig, adskiller sig stærkt fra alle andre fynske og langelandske skove først og fremmest gennem sin utrolige frodighed, sin stammerigdom og sin overalt meget tætte bestand af skæve, krogede og meget småkronede træer. Det gjorde indtryk på en fagmand". Desuden beskrives undervegetationen som usædvanlig frodig

og veludviklet undervækst af bl.a. Alm. Hæg, Hassel, Fuglekirsebær, Kvalkved, Benved og flergriflet- og engriflet hvidtjørn.

Stævningskov er en gammel driftsform, hvor man udnytter løvtræernes evne til at danne nye skud fra rod eller stød. Afhængig af træarten, skal stævningen udføres på en rotationsbasis over en 5-30-årig periode. Træet blev brugt til blandt andet brænde, stolper og hegn. En stævningskov er typisk meget artsrig, fordi den med driften bliver holdt lysåben, hvilket giver mulighed for en frodig bundvegetation.

Både af hensyn til de naturværdier, der er tilknyttet stævningskov, og af hensyn til kulturhistoriske værdier, lægger fredningsforslaget op til, at stævning i skoven kan genoptages med nedskæring til rod på op til en fjerdedel af arealet i hver stævningsperiode.

I den østlige del af fredningsområdet ligger en hasselskov, som tidligere har været drevet som stævningskov. Fredningsforslaget lægger op til, at denne skov fortsat må drives som stævningskov.

Der er registreret mere end 300 plantearter i ådalen, som er karakteristiske arter for skov eller lysåbne naturtyper som enge, overdrev og moser (data trukket fra Naturbasen, Miljøportalen).

Af arterne tilknyttet skoven skal især nævnes Avnbøg, Dunet steffensurt, Engriflet hvidtjørn, Fladkravet kodriver, Hvid anemone, Kvalkved, Lund-fredløs, Nyrebladet ranunkel, Skavgræs, Skov-galtetand, Skov-skræppe, Skov-star, Top-star, Skovsyre, Stor fladstjerne, Stor konval og Vedbend. De er alle positivarter, det vil sige arter, som er følsomme over for påvirkninger, der forringer naturtilstanden. Når disse arter er til stede, er der derfor tale om naturområder med god eller relativ god naturtilstand, hvor også en række mere almindelige arter trives.

Som noget helt særligt for Vejstrup Ådal skal også nævnes Gul anemone og Svovlgul anemone. Sidstnævnte er en steril hybrid mellem Hvid Anemone og Gul anemone.

Imidlertid er også en række karakteristiske og sjældne skovarter på Fyn, som Blå anemone, Kantet kohvede, Sanikel, Djævelsbid og Salep-gøgeurt forsvundet fra Vejstrup Ådal, og området rummer ikke længere fordum tiders botaniske storhed.

Skov er den naturtype, som et flertal af Danmarks mere end 30.000 arter er tilpasset, og mange truede arter findes kun i skovene. Især svampe og insekter er talrige, hvoraf mange er tilknyttet dødt ved.

I Vejstrup Ådal er der registreret mindst 6 svampearter opført på den danske Rødliste 2019 som truede, næsten truet eller sårbare arter. Det gælder Gulfodet vokshat, Grøngul vokshat, Pigget frynsehinde, Skæv muslingesvamp, Krybende blødsporesvamp og Prægtig rødblad.

Naturværdierne i skovene i Vejstrup Ådal er ikke underlagt en reel beskyttelse. På trods af status som *fredskov* er der intet til hinder for at foretage fældninger, herunder renafdrift og udtagning af dødt ved. *Fredskov* betyder blot, at skoven altid skal drives efter skovlovens regler, og skovloven er en rammelov, der ikke fastsætter driftsmæssige begrænsninger eller standarder for trævalg.

Lang skovkontinuitet med skov af forskellige arter af hjemmehørende træer i forskellige aldersgrupper og med en frodig underskov samt døende træer og dødt ved, har afgørende betydning for en høj biodiversitet. Selvom driften af skovene i Vejstrup Ådal på nuværende tidspunkt er relativt ekstensiv, hvilket formentlig skyldes de stejle skrænter og den våde bund i ådalen, er der behov for varig sikring af naturværdierne og behov for at sikre grundlaget for at øge biodiversiteten. Fredningsforslaget lægger derfor op til at 34,5 ha udlægges til urørt skov.

Lysåbne naturtyper

Fredningsområdet rummer i alt ca. 23 ha lysåbne naturområder som enge, overdrev, strandeng, vandhuller og moser. De dominerende naturtyper, udover skov, i Vejstrup Ådal er overdrev, moser og enge. De lysåbne naturområder er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 om generelt beskyttede naturtyper, hvilket betyder, at tilstanden ikke må ændres, men der er ingen plejepligt for privatejede lysåbne naturtyper, hvilket betyder, at et areal kan vokse sig ud af beskyttelsen.

Der er ingen større søer inden for fredningsområdet. De mindre vandhuller er oftest opståede som følge af menneskelig aktivitet, eks. ved mergelgravning. Det synes også at være tilfældet i Vejstrup Ådal. I hvert fald fremgår det af historiske kort, de høje målebordsblade fra 1866-1899, at søerne enten ikke fandtes på daværende tidspunkt eller de har form som en typisk mergelgrav.

Tilstedeværelsen af en mosaik af de forskellige naturtyper giver i sig selv potentiale for en høj biodiversitet, og at der i ådalen findes mere end 300 plantearter vidner da også om stor artsrigdom inden for et forholdsvis lille geografisk område. Der anslås, at der findes ca. 1.500 karsporeplanter (fx bregner, nåletræer og blomsterplanter) i Danmark, hvilket betyder, at Vejstrup Ådal rummer omkring en femtedel af landets arter på ca. 108 ha.

Blandt fugtigbundsarterne skal nævnes en række værdifulde arter som Alm. Engkarse, Alm. Star, Alm. Sumpstrå, Angelik, Bredbladet mangeløv, Eng-

forglemmigej, Engkabbeleje, Eng-nellikerod, Enskættet sumpstrå, Glanskapslet siv, Hyldebladet baldrian, Kær-tidsel, Sylt-star samt Hunde-viol. Disse arter er værdifulde fordi de i en eller anden grad er følsomme overfor forringet naturtilstand (jf. metode til registreringer af beskyttede naturtyper, § 3). De indikerer altså, at det pågældende naturområde stadig har en god eller relativ god naturtilstand, og en hel række andre arter vil derfor også kunne trives i området.

Af arterne på overdrevene er der karakteristiske arter som Alm. Knopurt, Alm. Kællingetand, Alm. Mangeløv, Blåhat, Dværg-perikon, Græsbladet fladstjerne, Gul snerre, Hare-star, Håret høgeurt, Kamgræs, Liden klokke, Mark-frytle, Mark-krageklo, Muse-vikke, Stor knopurt og Vellugtende gulaks, som er værdifulde for overdrev på samme vis som de nævnte fugtigbundsarter, og derfor også indikerer god eller relativ god naturtilstand.

Tyndakset gøgeurt (Foto: Leif Bisschop-Larsen)

Derudover findes der i Vejstrup Ådal fire arter af orkidéer; Maj-gøgeurt, Tyndakset gøgeurt, Ægbladet fliglæbe og Skov-hullæbe, som alle er fredede. I slutningen af 1800-tallet fandtes sågar også Salep-gøgeurt, en orkidé som nu er på Rødlisten 2019 som "næsten truet" og som kun findes meget få steder i landet.

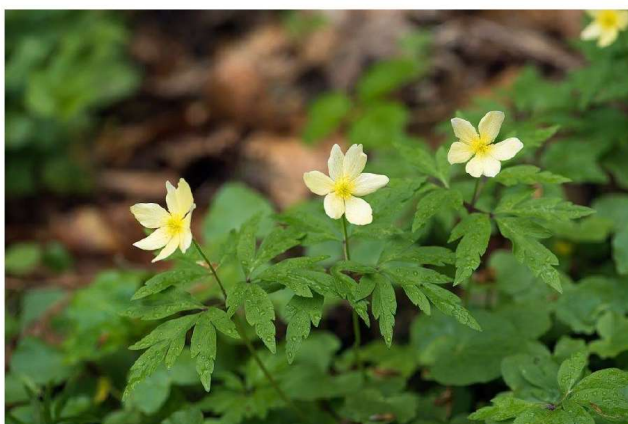
En række arter er forsvundet fra de lysåbne naturtyper i Vejstrup Ådal i nyere tid. Det gælder bl.a. relativt almindeligt forekommende arter som Hedelyng, Djævelsbid, Dværg-star, Hundesalat og Håret viol, men også sjældne arter som Vand-klaseskærm, Kost-nelike og Bittermælk-gyvelkvæler, der på Rødlisten 2019 er registret som henholdsvis næsten truet, truet og regionalt uddød.

De lysåbne naturtyper er dynamiske og har brug for tilbagevendende "forstyrrelser" så som afgræsning og høslæt af vegetationen for at forblive lysåbne. Historisk set har disse gamle ekstensive driftsformer skabt og vedligeholdt de meget værdifulde naturområder med overdrev, enge og lysåbne moser. Disse driftsformer er i mange tilfælde ikke længere rentable, og er derfor ophørt. Ophører driften vil arealerne gro til i krat og skov, hvorved de lyskrævende arter, som er tilknyttet naturtypen, forsvinder. Da man som privat lodsejer ikke er forpligtet til at pleje sine naturområder, og eftersom plejemyndigheden (kommunen) ikke har en plejeret,

risikerer endnu flere naturområder at gro til og vokse ud af den beskyttelse, der ellers findes jævnfør naturbeskyttelsesloven.

I Danmark skyldes tilbagegangen i biodiversiteten især manglen på naturlig dynamik, at naturen gror til på grund af manglende naturpleje, påvirkes med næringsstoffer og drænes. Samtidig har effektiviseringen af landbruget betydet at mange af de lysåbne naturområder er blevet inddraget i landbrugsdriften, som dermed er forsvundet. Naturen mangler derfor plads.

Med fredningsforslaget ekstensiveres en række arealer over tid således, at arealet med lysåbne naturtyper øges, og der indføres en plejeret for tilsyns- og plejemyndigheden, kommunen, således at naturværdierne kan bevares og øges.

*Svovlgul anemone. En sjælden hybrid mellem Hvid og Gul anemone
(Foto: Bert Wiklund)*

Fauna

Vejstrup Ådal er levested for en række dyrearter tilknyttet de forskellige naturtyper. Af de mere spektakulære kan nævnes hasselmus, sort egern, grønspætte og gul engmyre.

Hasselmus

Hasselmusen, som ikke er en egentlig mus men en syvsover, lever fortrinsvis i løvskove og blandingskove med træer i forskellige aldersklasser og en tæt underskov af især Hassel, Brombær og Alm. gedeblad. Underskoven er meget vigtig, da det er her, en stor del af føden findes. Dens føde varierer med årstiden og består af bladskud, blomsterknopper, pollen, nektar, frugt, nødder og insekter.

Hasselmus får et til højst to kuld unger årligt, og hvert kuld består af 3-4 unger. Selvom ungerne kan klare sig selv efter ca. 40 dage, bliver de først kønsmodne året efter.

I sommerhalvåret tilbringer hasselmusen det meste af tiden i vegetationen, men om efteråret går den i vinterhi i en rede på eller i jorden, eks. i en hulhed ved en træstamme, under en træstub eller under en sten.

Hasselmus spreder sig i landskabet via vegetationen, og vil meget sjældent bevæge sig over ubevoksede områder. Det er derfor vigtigt at sikre sammenhængende korridorer mellem dens levesteder, både mellem forskellige skovarealer inden for det enkelte område, men også imellem geografiske områder.

På grund af artens langsomme formeringsevne, ringe spredningsevne, dens krav til levesteder og fordi tætheden af hasselmus i et optimalt habitat kun er på 3-4 dyr pr. hektar, er den meget sårbar over for forstyrrelser som kratrydning, fældninger og fragmentering. Sker forstyrrelserne i sommerhalvåret, bl.a. ved nedrivning af reder, kan det være fatalt for en bestand, og sker forstyrrelserne når dyrene er i vinterhi, er de immobile og kan ikke flygte.

I Vejstrup Ådal er der fundet mindst en hasselmusrede (bekræftet af Helle Vilhelmsen). Da hasselmusen er på habitatdirektivets bilag IV om strengt beskyttede arter, betyder det, at arten ikke må slås ihjel, og at der er forbud mod at forstyrre dem eller ødelægge deres yngle- og rasteområder. Hasselmusen er desuden fredet og på Rødliste 2019 er arten angivet som truet, fordi der er en stor risiko for, at den uddør i Danmark.

Skovene i Vejstrup Ådal er som tidligere nævnt fredskov, hvilket ikke er en beskyttelse af naturværdierne, men derimod et krav om at der til stadighed skal være skov på arealet. Fredskov indebærer ikke et forbud mod konventionel skovdrift, herunder renaftdrift af arealer, tynding, fjernelse af underskov eller udtagning af dødt ved.

Fredningsforslaget indeholder udlægning af skovarealerne til urørt skov for at sikre bevarelse af eksisterende naturværdier og øge biodiversiteten på sigt. Urørt skov i Vejstrup Ådal vil have positiv effekt på områdets egnethed som levested for hasselmus dels fordi der ikke vil være hugst, herunder renaftdrift og rydning af underskov, dels fordi skovbilledet fortsat vil være præget af naturlig dynamik, bl.a. med vindfældede træer, der skaber nye lysninger og derved lys til underskoven. Desuden vil der være træer i forskellige aldersklasser, og udgående træer og dødt ved.

Hasselmus (Foto: DN)

Sort egern

Egern findes i to varianter, rød og sort, men da der er tale om den samme art, kan de parre sig og danne levedygtigt afkom. Fordi generne for den røde pels er stærkere end for sort pels, forsvinder den sorte farve i løbet af nogle generationer. Meget tyder på, at der på store dele af Fyn, indtil for ca. 200 år siden, kun fandtes sorte egern. Omkring år 1800 var Danmark næsten ryddet for skov, men med skovforordningen i 1805 begyndte staten at plante nye skove og give tilskud til private jordejeres skovplantning. Formentlig har det røde egern spredt sig på Fyn fra nogle isolerede bestande i takt med at skovarealet øgedes, men det er også muligt, at det røde egern er udsat på Fyn fra andre dele af landet. Uanset er den røde variant nu den mest forekommende på Fyn.

Det sorte egern findes dog fortsat især på Fyn, herunder Vejstrup Ådal, men også på Langeland, hvor sorte egern blev sat ud i 2011, fordi også røde egern var forsvundet fra øen. Herved sikres bevarelse af den sorte variant.

Egern er generalister hvilket betyder, at dens fødevalg spænder bredt, og den har da også både nåletræsfrø, hasselnødder, bog, agern, bør og dyrisk føde som fugleunger på menuen. Arten lever især i skov, men kan også findes i haver og parker, hvor der er gamle træer og tæt underskov imellem.

Egern er fredet.

*Sort egern i Vejstrup Ådal. Både de røde og de sorte egern er oftest hvide på bugen.
(Foto: Leif Bisschop-Larsen)*

Grønspætte

Frem til begyndelsen af 1900-tallet yngede grønspætten i store dele af landet, men derefter forsvandt den fra øerne, og i dag yngler arten primært i Jylland. Den er dog i de senere år igen dukket op på Langeland og Fyn, herunder Vejstrup Ådal, hvor der er registreret ynglende grønspætte flere gange, senest i 2022.

Grønspætten er en skovfugl, der foretrækker blandskov eller løvskov med lysåbne græsbevoksede partier. Den lever især af myrer, som den fanger ved at hakke huller i myretuer, hvorefter den stikker sin lange klæbrige tunge ind i tuen, hvor både myrer, pupper og æg klistrer sig fast. Men grønspætten tager også, som andre spætter, biller og larver som den finder i især døde træer, samt insekter, bær og frugt.

Redehullet hugger grønspætten i døde træer, eller også bruger den forladte redehuller fra f.eks. stor flagspætte.

Da grønspætten er udpræget standfugl vil den kunne opleves året rundt på dens levesteder.

Udlægning af skovene i Vejstrup Ådal til urørt skov, hvor der til stadighed vil være udgående og døde træer, samt fastholdelse af ådalen som en mosaik af skov og lysåbne naturtyper forventes at forbedre områdets egnethed som levested for grønspætten betydeligt.

Gul engmyre

I den østlige del af fredningsområdet ligger et overdrev med mange tuer af gul engmyre. Tuerne vidner om, at arealet ikke har været opdyrket i mange år.

Hver tue er sin egen koloni, og her lever myrerne stort set hele deres liv under jorden. Temperaturen i tuen skal være omkring 26 grader for at myrerne trives. Myrerne lever af den honningdug, som rodlusene omkring rødderne af planterne på tuerne producerer. Rodlusene bliver "holdt" af myrerne i de kamre, hvor planterødderne er. Hvis der er for mange rodlus i hvert kammer risikerer lusene at dø af sult, og derfor holder myrerne dem nede i antal ved at æde de nyeste individer, når rodlusene formerer sig.

Sidst på sommeren, under de helt rette vejrforhold, forlader de modne kønsdyr tuerne, og parringen finder sted i luften. Efter parringen dør hannerne, og hunnerne begynder nu at søge nye lokaliteter, hvor de kan slå sig ned.

Græsningstrykket på et areal er afgørende for forekomsten af gul engmyre. Hvis græsningstrykket er for lavt, vil vegetationen skygge på tuerne, og den optimale temperatur vil være svær at opnå. Ved et for højt græsningstryk, vil der være for mange forstyrrelser af tuerne. I Vejstrup Ådal er området med gul engmyre ved at gro til på grund af manglende pleje.

Det er sagsrejsers vurdering, at der hverken i lovgivningen eller den praktiske forvaltning, findes andre konkrete tiltag end fredning, der kan sikre områdets store naturværdier mod hverken pludselig eller langsom forringelse, og som kan sikre grundlaget for at øge biodiversiteten.

Natura 2000 og bilag IV-arter

Natura 2000-områder er et netværk af beskyttede naturområder i EU og områderne udgøres af fuglebeskyttelsesområder (jf. Fuglebeskyttelsesdirektivet), habitatområder (jf. Habitatdirektivet) og Ramsar-områder (jf. Ramsar-konventionen). Et område kan være omfattet af en eller flere af de tre typer beskyttelse.

I Danmark er der udpeget 250 Natura 2000-områder, og hvert område er udpeget for at beskytte særlige naturtyper og arter, det såkaldte udpegningsgrundlag.

Inden for Natura 2000-områderne er myndighederne forpligtet til at arbejde for, at de arter og naturtyper, som områderne er udpeget for at beskytte, opnår gunstig bevaringsstatus.

Derudover er en række arter på habitatdirektivets bilag IV beskyttet både inden for og uden for Natura 2000-områderne. Beskyttelsen betyder, at der er forbud mod ødelæggelse af yngle- og rasteområder og forbud mod forstyrrelser.

Vejstrup Ådal er ikke en del af et Natura 2000-område, men ådalen er levested for bilag IV-arten hasselmus. Som beskrevet i afsnittet ovenfor, vil hasselmusen nyde

god beskyttelse via en fredning med udlægning af skov til urørt skov, da både ynglesteder og overvintringssteder vil være beskyttet mod bl.a. uforsætlig ødelæggelse af reder i forbindelse med fældning, rydning af underskov mm.

Sagsrejser bekendt er der ikke registreret flagermus eller andre arter på habitatdirektivets bilag IV i Vejstrup Ådal. Det er dog sandsynligt, at der i ådalen forekommer flere arter af flagermus. F.eks. er dværgflagermus, brunflagermus, vandflagermus og sydflagermus registreret i et skovområde ca. 4 km nord for ådalen. Fastholdelse af ådalen som en mosaik af mange forskellige naturtyper, herunder urørt skov med gamle træer, vil betyde, at der fortsat er fourageringsmuligheder og rastemuligheder for flagermus.

Kulturspor

I den nordvestligste del af fredningen er der registreret et fredet fortidsminde. Der er tale om en bro dateret i nyere tid, fra omkring år 1661, som senere er blevet forlænget med en betonhvælving. Broen afkaster en beskyttelseslinje ind i fredningsområdet.

Desuden er der registreret 435 meter beskyttede sten- og jorddiger inden for fredningsområdet (kortbilag 1). Sten- og jorddigerne fortæller om landets inddeling i sogne, landsby- og herregårdsejerlav og om driften i marken. Digerne har ofte også en vigtig funktion som levesteder for planter og dyr.

Fredningen lægger ikke op til specifikke bestemmelser om fortidsminder og sten- og jorddiger, som derfor fortsat vil være beskyttet og blive administreret efter gældende lovgivning.

Offentlighedens adgang

Der er offentlig adgang til området via en offentlig sti, der starter ved Nyborgvej i fredningsområdets vestligste del. Denne sti er en del af Øhavsstien. Stien langs åen slutter dog ca. 600 meter vest for Skårupøre Strandvej, hvor den drejer mod syd og forsætter ad Ågårdsvej. Øhavsstien er tinglyst på strækningen gennem ådalen.

For at sikre offentligheden mulighed for at opleve hele fredningsområdet, lægger fredningsforslaget op til at stien forlænges på det sidste stykke ud mod Storebælt, jf. fredningskortet bilag 1. Stien er i praksis eksisterende som trampespor, men har ikke samme kvalitet som øhavsstien, der eks. vedligeholdes ved fjernelse af væltede træer, og sporet er ikke afmærket.

Den nuværende del af Øhavsstien er ikke egnet til cykling, og fredningsforslaget lægger derfor op til, at stierne fortsat kun skal være tilgængelige til fods. Dette er i overensstemmelse med tinglysningen af Øhavsstien.

Øhavsstiens forløb gennem det foreslåede fredningsområde (Kilde: Svendborg Kommunes digitale kort)

Friluftsliv

Det er sagsrejsers vurdering, at friluftaktiviteter, udover vandring, i ådalen ikke er forenelig med formålet med fredningen. Der er derfor lagt op til et forbud mod bl.a. sportsanlæg, klatrebaner, shelters og glampingtelte mm. Dog lægges der op til, at der fortsat kan være spejderaktiviteter i den vestlige del af fredningsområdet.

Naturpleje og naturplejeaftaler

Det er formålet med fredningen at beskytte og forbedre områdets naturværdier og sikre de landskabelige værdier, og derfor skal behovet for og omfanget af naturplejen og naturplejeforanstaltninger fastsættes i en langsigtet plejeplan for hele området, som revideres med jævne mellemrum. Med fredningen gives kommunen som tilsyns- og plejemyndighed mulighed for at iværksætte naturpleje, hvor der er behov, og hvor lodsejer ikke selv har mulighed for det.

Plejen skal sigte mod at øge naturværdierne, og skal have særligt sigte mod forbedrede levevilkår for truede og/eller sjældne arter, herunder hasselmus, hvis behovet opstår.

Uanset at skovene foreslås udlagt til urørt skov, er det hensigten, at det skal være muligt at udføre plejetiltag i skovene, såfremt det kan bidrage til bedre vækst- eller levevilkår for lyskrævende truede og/eller sjældne arter. Derfor rummer fredningsforslaget en bestemmelse om, at der for at sikre de sjældne og/eller truede arter kan udføres plejetiltag i urørt skov såfremt plejeforanstaltningen fremgår af plejeplanen.

De lysåbne naturtyper er afhængige af en form for pleje, da de ellers gror til i krat og skov, hvorved de lyskrævende naturtypekarakteristiske arter forsvinder. Plejeplanen kan derfor indeholde plejetiltag som f.eks. græsning, høslæt og fældning af uønsket opvækst. Derudover kan plejeplanen indeholde mindre anlægsarbejder som opsætning af sædvanlige dyrehegn, mindre informationstavler og læskure.

Naturgenopretning

Sagsrejser er ikke bekendt med aktuelle planer om naturgenopretning, herunder behov for vandløbsindsatser, i Vejstrup Ådal. Vejstrup Å har i henhold til datagrundlaget for vandområdeplanen for 2021-2027, der netop nu er i høring, opnået god økologisk tilstand, hvilket er målet for overfladevand jf. vandrammedirektivet.

Imidlertid, for at sikre at fredningen på sigt ikke vil være til hinder for et opstået behov for at foretage naturgenopretning, lægger fredningsbestemmelser op til, at naturgenopretning vil være muligt efter godkendelse fra fredningsnævnet.

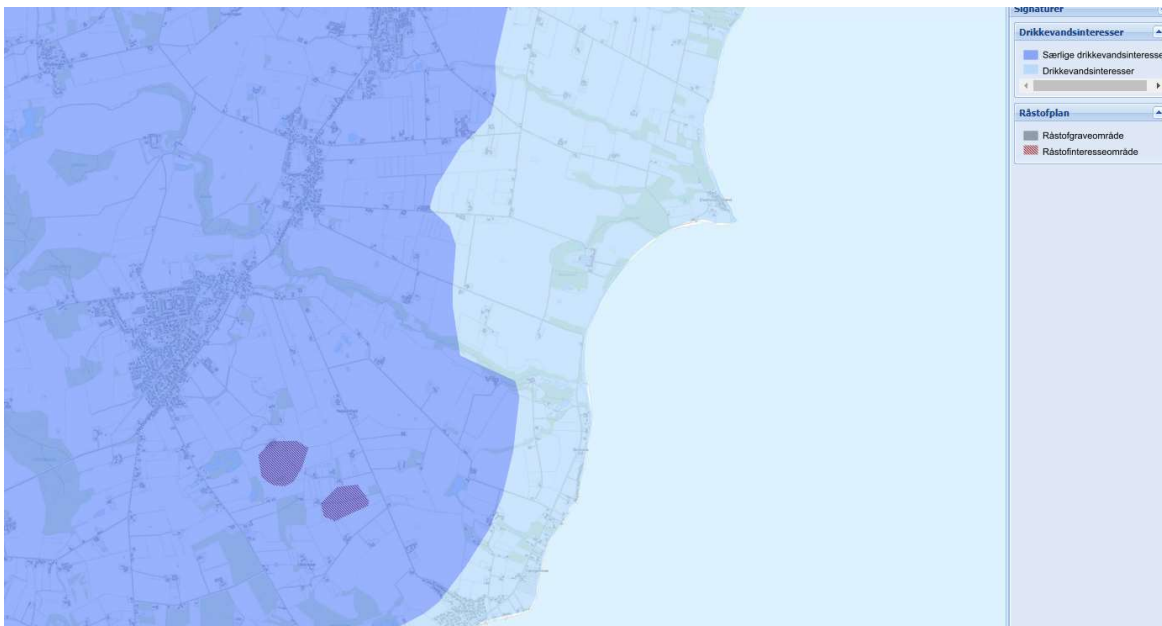
Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser

I Region Syddanmarks råstofplan 2020 er der hverken udpeget råstofgraveområder eller interesseområder for råstoffer inden for det foreslåede fredningsområde.

Af historiske kort, gamle og høje målebordsblade, fremgår, at der heller ikke tidligere er blevet indvundet råstoffer i området ud over mindre områder, hvor det er sandsynligt at mergel og/eller tørvegravning har fundet sted.

Det foreslåede fredningsområde ligger inden for områder, der i kommuneplan 2021-2033 er udpegede som områder med særlige drikkevandsinteresser, den vestlige del af fredningsområdet, og drikkevandsområder, den resterende del af fredningsområdet.

Fredningsforslaget lægger op til at sikre de geologiske værdier varigt ved at rumme bestemmelser om at der ikke må foretages råstofindvinding og i øvrigt foretages terrænændringer. Samtidig lægger fredningsforslaget op til, at visse landbrugsarealer med genopdykningsret ekstensiveres med dertil hørende ophør med anvendelse af pesticider, hvilket understøtter drikkevandsinteresserne.

Vejstrup Ådal ligger inden for områder der er udpeget som særlige drikkevandsinteresser og drikkevandsinteresser. Der er ikke udpeget råstofinteresseområder i Region Syddanmarks Råstofplan (Kilde: Svendborg Kommunes digitale kort).

4. Frednings- og planlægningsmæssige forhold

Eksisterende fredninger

Der er ingen eksisterende fredninger inden for det foreslåede fredningsområde.

Zonestatus

Hele fredningsområdet ligger i landzone.

Lokalplaner

Der er hverken vedtaget lokalplaner eller forslag til lokalplaner inden for det foreslåede fredningsområde.

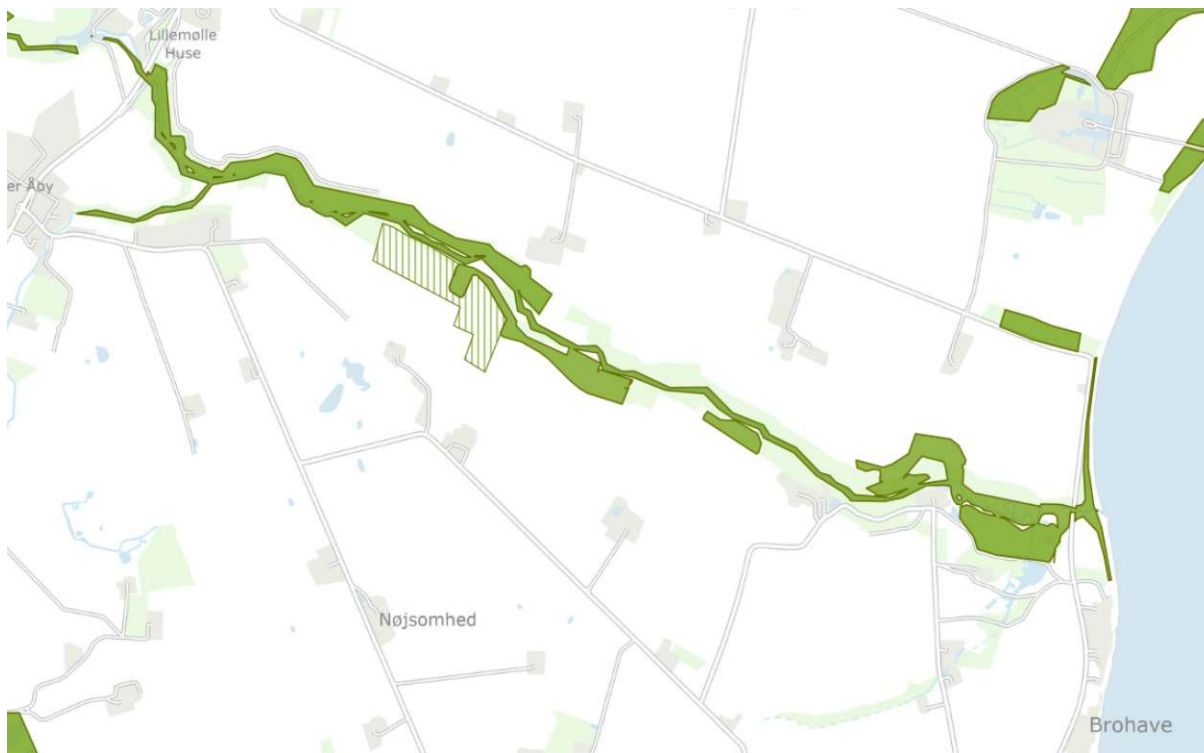
Kommuneplanforhold

Der er en række udpegninger i Svendborg Kommunes kommuneplan (2021-2033) vedrørende Vejstrup Ådal. Fælles for dem er, at de sigter på at bevare og øge naturværdierne samt beskytte landskabsværdierne.

Fredningsforslaget er udarbejdet i overensstemmelse med den kommunale planlægning og understøtter denne.

Grønt Danmarkskort

En stor del af fredningsområdet er udlagt som naturbeskyttelsesområde med særlige naturbeskyttelsesinteresser samt økologisk forbindelse i Grønt Danmarkskort.

Grønt Danmarkskort: de grønne områder er naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser mens det skraverede område er potentiel natur

UDKVALG

Grønt Danmarkskort: En stor del af fredningsområdet er udlagt som økologisk forbindelse.

Grønt Danmarkskort er et landsdækkende netværk af udpegede "naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser", "potentiell natur", "økologiske forbindelser" og "potentielle økologiske forbindelser". Grønt Danmarkskort, som alle kommuner er forpligtet til at udpege, skal sikre en forstærket indsats for større og mere sammenhængende naturområder, og danne grundlag for en prioritering af naturindsatser.

Af Svendborg Kommunes kommuneplan fremgår bl.a. om mål for naturbeskyttelsesområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser og økologiske forbindelser:

"Kommunens vilde plante- og dyreliv skal beskyttes, bevares, plejes og forbedres, og tilbagegangen i den biologiske mangfoldighed skal standses".

Fredningsforslaget understøtter kommunens mål for udvikling af naturværdierne i området. Størstedelen af de arealer, der i fredningsforslaget fremgår som arealer, der skal ekstensiveres, er i Grønt Danmarkskort udpeget som potentiel natur.

Bevaringsværdigt landskab og større sammenhængende landskaber

Stort set hele fredningsområdet er udpeget som "bevaringsværdigt landskab" og "større sammenhængende landskab".

Vejstrup Ådal beskrives i kommuneplanen som et særligt karakteristisk landskab, der skal beskyttes, og hvor områdets naturprægede og uforstyrrede karakter gør det særligt markant. Derfor er det også sårbart overfor tiltag, som vil bryde områdets uforstyrrelse. Det fremgår desuden, at området skal friholdes for arealanvendelse, som vil stride mod områdets naturprægede udtryk, og at området skal friholdes for arealanvendelse, som vil bryde områdets ubebyggede og uforstyrrede præg dels dominere områdets markante terrænform.

Fredningsforslaget lægger op til at sikre og forbedre landskabsværdierne ved at have forbud mod plantning af udsigtshæmmende afgrøder, herunder energipil, juletræer, pyntegrønt mm. på en række landbrugsarealer. Desuden lægges op til en udfasning af frugtplantager og forbud mod etablering af nye læhegn samt forbud mod bebyggelse i hele fredningsområdet.

Skovrejsning uønsket

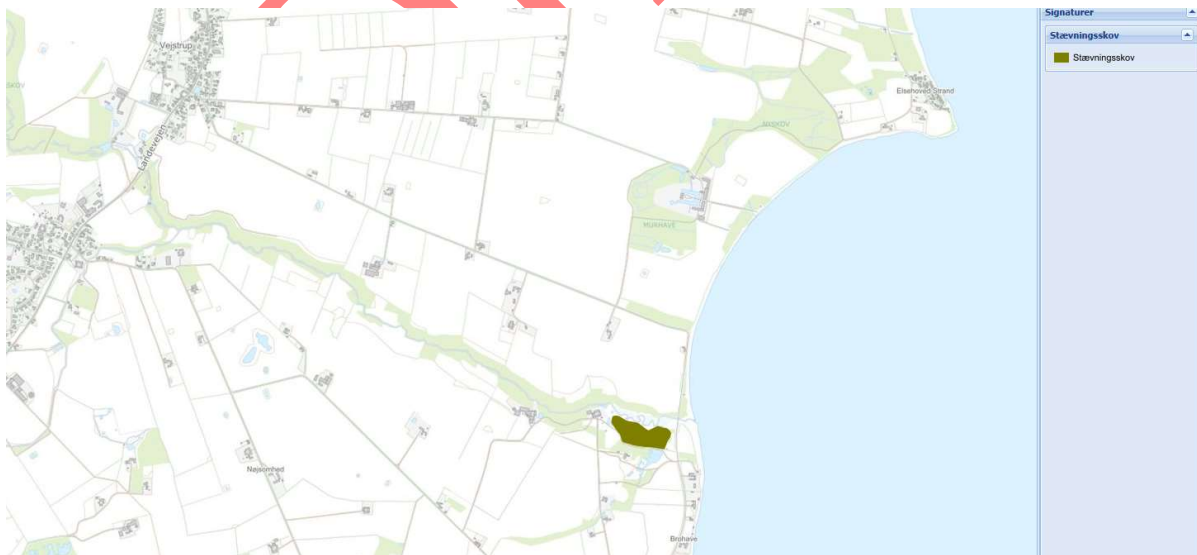
Skovrejsning er ifølge kommuneplanen uønsket inden for landskabsudpegningen for at sikre, at Vejstrup Ådal fortsat fremstår som et markant landskabsselement.

Fredningsforslaget understøtter udpegningen da der indgår forbud mod ny beplantning.

Kulturhistoriske bevaringsværdier

I den østligste del af det foreslået fredningsområde ligger et areal på ca. 3 ha, der er udpeget som "kulturhistoriske bevaringsværdier". Området er tidligere drevet som stævningskov.

Fredningsforslaget lægger op til, at området fortsat kan drives som stævningskov for at sikre de kulturhistoriske og give mulighed for at øge de biologiske værdier tilknyttet denne skovtype.

Øvrige planforhold

Skovbegravelsesplads

Svendborg Kommune og lodsejeren har pr. 1 juni 2022 indgået aftale om en skovbegravelsesplads på matr.nr. 1m Vejstrupgård, Vejstrup. Den daglige administration varetages af Skovbegravelse ApS mens kommunen er den overordnede ansvarlige for administrationen. Af driftsaftalen mellem lodsejeren og Svendborg Kommune fremgår bl.a., at urnenedsættelsen skal foretages med marginal gravning og indvirkning på skoven, at der ikke må være anden beplantning end den i skoven naturligt forekommende samt at offentligheden har adgang til gravpladserne overalt i skoven, også uden for veje og stier. Desuden fremgår det af forpagtningsaftalen mellem kommunen og lodsejeren, at der alene må være skånsom skovdrift og at renafdrift ikke må forekomme. Dertil kommer, at offentligheden har adgang til gravpladserne overalt i skoven, også uden for veje og stier.

Fredningsforslaget lægger op til at bevare skovbegravelsespladsen under samme vilkår, som den drives på tidspunktet for fredningssagens rejsning, dog med den ændring, at skoven skal udlægges til urørt skov.

UDKAST

5. Forslag til fredningsbestemmelser

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten, med særlig vægt på at fastholde ådalen som en mosaik af ureguleret vandløb, lysåbne naturområder som enge, moser og overdrev samt urørt skov, og at sikre og udvikle gunstige forhold særligt for sjældne og/eller truede arter, herunder hasselmus,
- at beskytte og forbedre de landskabelige værdier i området, med særlig vægt på at sikre ådalens fremtræden som et markant landskabselement med skovbevoksede dalsider vekslende med lysåbne naturarealer,
- at skabe grundlag for naturpleje,
- at medvirke til overholdelsen af Danmarks direktivmæssige forpligtelser med hensyn til at beskytte naturen,
- at sikre de geologiske værdier, så tunneldalen, som menes skabt af smeltevand under Bælthavisen, bevares med dets nuværende profil
- at sikre og forbedre offentlighedens muligheder for at færdes i området langs hele åen ud til kysten,

§ 2 Fredningsområdet

Det fredede område omfatter ca. 108 ha, som fremgår af fredningskortet.

§ 3 Bevaring af området

Stk. 1. Fredningsområdet fremtræder som en landskabeligt markant ådal med en mosaik af skov og lysåbne naturtyper. Fredningsområdet skal bevares i dets nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation.

Stk. 2. Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Skov

- De på fredningskortet markerede skovarealer udlægges til urørt skov. Der må i den urørte skov ikke udføres nogen former for forstlig drift, dræning eller jordbearbejdning. Foryngelsen af skoven skal ske ved naturlig foryngelse.

Udgående træer, stubbe og dødt ved må ikke fjernes.

- Der må i den urørte skov alene foretages hugst/beskæring for at offentligheden kan færdes sikkert på stierne, samt for at fjerne ikke-hjemmehørende og invasive arter. Det er desuden tilladt at fjerne de på tidspunktet for fredningens gennemførelse eksisterende bevoksninger af Rødgran. Herefter skal arealet henligge til naturlig succession. Ved hugst og beskæring der sker i forbindelse med at sikre offentligheden kan færdes sikkert på stierne, skal veddet blive liggende i skoven.
- Fredningen er ikke til hinder for at der, i særlige tilfælde, kan udføres naturpleje i de dele, der er udlagt til urørt skov, såfremt plejen forbedrer naturværdierne. Et sådan særligt tilfælde kan fx være at skabe lysbrønde til lyskrævende sjældne eller truede arter eller at skabe et tydeligere skovbryn til fordel for hasselmus. Naturplejeforanstaltningerne skal være beskrevet i gældende plejeplan.
- Skoven på matr.nr. 5b Ø. Åby By, Skårup og 1a Tiselholt Hgd., Skårup, som angivet på kortbilag 1, kan fortsat drives som stævningskov, hvor nedskæring til rod er tilladt på op til en fjerdedel af arealet i hver stævningsperiode.
- Fredningen er ikke til hinder for, at der fortsat kan drives skovbegravelsesplads på matr.nr. 1m Vejstrupgård, Vejstrup, som angivet på kortbilag 1. Praksis for urnenedsættelser og anden aktivitet på skovbegravelsespladsen skal følge nugældende betingelse, det vil sige, at der i forbindelse med urnenedsættelse kun må foretages marginal gravning og indvirkning på skoven, der må ikke plantes, og der må kun være minimal afmærkning af gravstedet, og ved afmærkning skal materialet være i naturmateriale. Arealet med skovbegravelsesplads må ikke udvides, og afmærkning af gravstederne må ikke intensiveres. Såfremt et gravsted dækkes af væltede træer eller nedfaldne grene, må træet fjernes fra gravstedet, men skal placeres andet steds i skoven.

Stk. 2. Lysåbne naturtyper

Lysåbne naturområder, herunder vandhuller, enge, overdrev, moser og andre områder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, må ikke opdyrkes, sprøjtes med bekæmpelsesmidler, gødskes, omlægges, jordbehandles, tilsås eller tilplantes. Invasive arter må bekæmpes.

Stk. 3. Landbrugsarealer

- græssarealer med en genopdykningsret, og som er angivet med særlig signatur på kortbilag 1, ekstensiveres *permanent* og udlægges til lysåben natur. Arealerne må herefter ikke omlægges, jordbearbejdes, tilsås, gødskes, kalkes, behandles med pesticider og lignende eller tilplantes med flerårige, udsigtshæmmende afgrøder som for eksempel energipil, juletræer, frugttræer, elefantgræs mm.

- Øvrige landbrugsarealer må anvendes til sædvanlig landbrugsdrift men må ikke tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder, herunder juletræer, pyntegrønt, frugttræer, energipil, elefantgræs, vildtremiser og lignende.
- Frugtplantagen på matr.nr. 22a Ø. Åby By, Skårup, angivet på kortbilag 1, skal, når de nuværende frugttræer ikke længere kan anvendes i erhvervsmæssigt omfang, dog max. 25 år fra fredningens vedtagelse, fjernes og arealet ekstensiveres og overgå til lysåben natur. Arealet må herefter ikke omlægges, jordbehandles, drænes, opdyrkes, tilplantes, gødskes eller sprøjtes med bekæmpelsesmidler.
- Den del af frugtplantagen på matr.nr. 58a Vejstrup By, Vejstrup som ligger inden for åbeskyttelseslinjen, angivet på kortbilag 1 må, når nuværende frugttræer ikke længere kan anvendes i erhvervsmæssigt omfang, dog max. 25 år fra fredningens vedtagelse, ikke længere tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder, herunder juletræer, energipil, frugttræer og lign.
- Juletræsplantagen på matr.nr. 1a Ø. Åby By, Skårup skal fjernes og arealet overgå til almindelig landbrugsdrift uden flerårige udsigtshæmmende afgrøder eller til lysåben natur senest 10 år efter fredningens vedtagelse.

Stk. 4. Læhegn

Der må ikke etableres nye læhegn, medmindre etableringen af læhegn har til formål at sikre spredningsmuligheder for hasselmus eller andre sjældne og/eller truede arter. Etablering af nye læhegn må kun ske når placering, udformning og anvendelse af arter til nye læhegn er angivet i den gældende plejeplan

§ 5 Terrænændringer, råstoffer, hydrologi mv.

Stk. 1. Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget brug.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for arkæologiske udgravninger i området efter fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 3. Der må ikke etableres nye grøfter eller dræn. Plejemyndigheden kan dog i særlige tilfælde godkende nye grøfter og dræn, hvis formålet er at muliggøre naturpleje og forbedre naturværdierne.

Stk. 4. I de urørte skovarealer og lysåbne naturarealer må alene eksisterende gennemgående dræn og grøfter vedligeholdes. På øvrige arealer må eksisterende dræn og grøfter vedligeholdes.

§ 6 Bebyggelse

Stk. 1. Der må ikke opføres nogen form for bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter, transformerstationer, drivhuse og lignende.

Stk. 2. Tilbygning til og udvendig ombygning af eksisterende bygninger kræver tilladelse af fredningsnævnet med hensyn til størrelse samt udformning, inkl. materiale- og farvevalg.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende efter Fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for naturpleje (max. 6 uger).

§ 7 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, solcelleparker og master, må ikke etableres inden for fredningsområdet, og der må ikke føres luftledninger over arealerne.

Stk. 2. Der må ikke etableres belysning af nogen form.

Stk. 3. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere m.m. er ikke tilladt. Der må heller ikke opføres klatrebaner, shelters, glampingtelte og lign.

Stk. 4. Hegn i forbindelse med naturpleje må opsættes, hvis hegnet ikke begrænser offentlighedens adgang efter naturbeskyttelsesloven. Hegn skal være almindelige landbrugshegn (trådhegn) til husdyrbrug.

Stk. 5. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

Stk. 6. Der må ikke anlægges nye veje eller ændres belægning på eksisterende veje.

Stk. 7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

§ 8 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Offentligheden har alene adgang til området til fods via eksisterende og nye stiforløb, jf. fredningskortet.

Stk. 2. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i øvrigt følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, jf. naturbeskyttelseslovens § 26.

Stk. 3. Der udlægges nyt stiforløb som vist med særlig signatur på fredningskortet, kortbilag 1. Stiforløb kan etableres som trampespor eller slåede 1 meter brede stier. Plejemyndigheden skal inden for 1 år efter fredningens gennemførelse have etableret det på kortet viste nye stiforløb. Yderligere stier kan etableres efter aftale med lodsejerne.

Stk. 4. Eksisterende og nye stier må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiernes tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 5. Hvor adgang til eksisterende stier forhindres ved hegning af hensyn til græssende dyr, skal stierne holdes åbne og tilgængelige for offentligheden med stenter, klaplåger, færste eller lignende, eller ved at føre stien udenom eller imellem foldene. Det skal sikres, at uvane og opsøgende dyr ikke hindrer offentlighedens adgang.

Stk. 6. Hunde skal føres i snor.

Stk. 7. Plejemyndigheden kan af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet fastsætte regler for begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

Stk. 8. Plejemyndigheden sikrer, at stier som fremgår af fredningskortet holdes åbne, eks. ved at fjerne væltede træer, der skal efterlades i skoven

Stk. 9. Plejemyndigheden sikrer, at de stier som fremgår af fredningskortet, er afmærkede i terrænet og dermed synlige for publikum.

§ 9 Pleje

Stk. 1. Pleje af de fredede arealer kan gennemføres efter den til enhver tid gældende plejebekendtgørelse (nugældende er BEK nr. 924 af 27. juni 2016).

Stk. 2. Plejemyndigheden, kommunen, udarbejder en plejeplan over det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse med efterfølgende revision hvert 5-10. år. Der skal gives grundejere, forpagtere og Danmarks Naturfredningsforening mulighed for at udtale sig om forslaget til plejeplan.

Stk. 3. Plejeplanen kan f.eks. indeholde foranstaltninger som afgræsning, høslæt, fældninger m.v. med henblik på at sikre fredningens formål. Plejeplanen kan desuden indeholde mindre anlægsarbejder som opsætning af sædvanlige dyrehegn, mindre informationstavler og læskure.

§ 10 Retningslinjer for plejen

Stk. 1. Plejen skal tilrettelægges således at den opfylder fredningens formål om at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten samt for at fastholde og forbedre de landskabelige værdier i området.

Stk. 2. Plejen skal særligt sigte mod at fremme vækst- og levevilkår for sjældne og/eller truede arter, herunder sikre, at der til stadighed er krat og underskov der understøtter hasselmusens levevis. Når det er nødvendigt for at fremme vækst- og levevilkår for truede eller sjældne arter, kan der udføres nødvendige plejetiltag i urørt skov, jf. §4 stk. 1, punkt 4.

Stk. 3. Arter der er angivet på Naturstyrelsens Sortliste som invasive, bekæmpes over alt inden for fredningsområdet. Såfremt en lodsejer ikke foretager nødvendig bekæmpelse, gennemfører plejemyndigheden så vidt muligt den fornødne bekæmpelse.

Stk. 4. Der må som udgangspunkt ikke tilskudsfordres på arealer inden for fredningen. Opstår der behov for tilskudsfordring kan plejemyndigheden anviser hvor på en ejendom inden for fredningsområdet tilskudsfordring må finde sted, så særligt næringsfølsomme naturarealer friholdes.

§ 11 Naturgenopretning

Fredningen er ikke til hinder for, at der kan ske naturgenopretning efter nærmere beskrivelse i en plejeplan. Genopretningsprojekter skal ske i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er forelagt berørte lodsejere, tilstødende lodsejere og Danmarks Naturfredningsforening til udtalelse samt godkendes af fredningsnævnet inden gennemførelse.

§ 12 Jagt

Stk. 1. Jagt er tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning, dog skal der i forbindelse med jagt anvises et alternativt stiforløb, som er tydeligt markeret, og som bl.a. ikke er urimeligt længere, end det permanente, jf. tinglyste servitutter angående Øhavsstien.

Stk. 2. Vildtet må ikke tilskudsfordres.

Stk. 3. Der må ikke opdrættes eller udsættes vildt.

§ 13 Særbestemmelser, herunder evt. afståelse af ejendom

Kortvarig teltslagning er alene tilladt på matr.nr. 36a Ø. Åby By, Skårup til spejderformål.

§ 14 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne såfremt det ansøgte, ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 16 Retsvirkning

Med Fredningsnævnets offentlige bekendtgørelse af sagens rejsning, jf. Naturbeskyttelseslovens § 37, får bestemmelserne for de skovarealer, der i henhold til § 4 er omfattet af bestemmelserne for skovarealer der udlægges til urørt skov, retsvirkning jf. § 37, stk. 3 i samme lov.

UDKAST

Litteratur- og dataliste:

Arealinformation, Miljøportalen

MST.dk, [Beskyttede naturtyper](#)

Center for makroøkologi, evolution og klima, Københavns Universitet 2016. [Bevarelse af biodiversiteten i de danske skove.](#)

Dansk Botanisk Forening, Fynskredsen 2022, Henrik Tranberg. Vejstrup Ådal, udvalgte arter af karplanter og svampe.

DCE, Aarhus Universitet 2021. [Danmarks biodiversitet 2020, tilstand og udvikling.](#) Videnskabelig rapport nr. 465.

DCE, Aarhus Universitet 2018. [Teknisk anvisning til besigtigelse af naturarealer omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 mv.](#)

[DOF-basen om Grønspætte.](#)

Miljøministeriet, Naturstyrelsen 2011. Helle Vilhelmsen. Forvaltningsplan, beskyttelse og forvaltning af hasselmusen og dens levesteder i Danmark.

[Naturbasen.dk om Gul engmyre.](#)

[Naturbasen.dk om Grønspætte.](#)

Staun, Henrik. 2009. TITEL?

Svendborg Amt 1932. [Vejstrup Aadal.](#) Stud. Mag. Chr. B. Graversen.

Svendborg Kommunes kommuneplan ([digital](#))

Trap Danmark:

Krüger, Johannes: *Svendborg Kommunes landskaber* i *Trap Danmark* på lex.dk. Hentet 21. juni 2022 fra https://trap.lex.dk/Svendborg_Kommunes_landskaber

Vilhelmsen, Helle (pers. Komm. 2022) angående forekomsten af hasselmus i Vejstrup Ådal.